

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՈԼՍՈՑ համար, տարեկան 60 դր. վեցամսեայ
30 դր. եռամսեայ 30 դր. — ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒ
համար, տարեկան 80 դր. վեցամսեայ 40 դր.
Եռամսեայ 25 դր. — ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆ համար,
Տարեկան 22 դր. վեցամսեայ 11 դր.,
ԿԱՆԻԿ ԿԱՐՈՐԸ ՄԵՆԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ Է
ՁԵՆՔԷ 10 ՓԱՐԱ

ԵՄԱՀԻԿ

ՇՐԱԳԻՐ

“زادک” ارمنیجه یومی و سیاسی غزدر
ԽՄԲԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՆ
Կալուսա, Գուրգուրու խոմ, քի 7
ՍՍ.Գ.Ա.Ե.Ա.Ն. Տ.Պ.Ա.Ր.Ա.Ն.
ԽՄԲԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՆ ուղղում ամեն քրթապետի
պէս Է հսկիւմ գրուած ըլլալ:
ԽՄԲԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՆ ուղղում ամեն գրութիւն
էս չի տրուիր:

Bureaux de la rédaction du Journal Arménien DZAGHIK
Galata, Kourchounlou han, N. 7
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ
ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՑ 1ՄԸ, 10ՄԸ ԵՒ 20ՄԸ

ԵՄԱՀԻԿ — ԹԻԻ 375
“ԵՄԱՀԻԿ” ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ԱՄԷՆ ԻՐԻԿՈՒՆ
13 ՅՈՒՆԻՍ 1902 ՀՐԱՆԳԱՐԹԻ

ԷՏՈՒԸՐՏ Է. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ԱԼԷՔՍԱՆՏՐԱ ԹԱԳՈՒՅԻ (ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ ՄԸ)

Ա. — ԷՏՈՒԸՐՏ ԹԱԳԱՒՈՐ
Ալեքսանդր Է. Թագաւոր, իշխան Կապուսի,
հիմա Էստոնիայ Է. Թագաւոր, Վիթթորիա
Թագաւորին անդամակալ զաւակն է և և.
ձնած է Պրիւսիայէ մալաւան մէջ, 1841
նոյեմբեր 9ին:
ԴԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Ենթակէն ամուսն
մը վերջ, Կալուսի իշխան և Զեմբրի
զուքս անուանուեցաւ արքայական հրա-
վարտակով: Առաջին տարիները իր ընդ-
թովածը ստացաւ մասնաւոր ուսուցիչ-
ներէ: Յետոյ մտաւ Օքսֆորտի Christchurch
(Քրիստոսի եկեղեցին) վարժարանը, ուր
մնաց տարի մը, որմէ ետք ըսանք մը չոր-
ջաններ ալ անցուց Բէնիպոլի մէջ: 1858ին
մտաւ քանաւոր, ուր ընտանաւոր, ար-
քայական ընդհանրութեան պէս, հա-
սաւ շատ բարձր դիրքի մը: 1875ին մա-
րաշխտ եղաւ ու անդիլտական, դերմա-
կան և աւարտական զորագործներուն
մէջ շատ բարձր դիրքերու տիրացաւ:
ՃԱՄԱՐՈՒԹԻՒՆԻՆԵՐԸ. — Կալուսի
իշխանը շատ կանուխէն սկսաւ ճամբոր-
դել: Իր ծնողքը արդէն անձնաւոր կը
վարկաւորէր որ ան տեսնելու աշխարհը
այնքան ընդարձակութեան որքան կարելի
էր, ու մանաւանդ ընտանաւոր կայս-
րութեան այն մասերը, որոնք ծովերէն
անդին են: 1860ին Քանաւոր այցելեց,
ուր ընդունուեցաւ խանդավառ ցոյցերով,
ու յետոյ լայն շրջան մը բոլաւ Միացեալ
Նահանգներուն մէջ, ամենուրեք ողջու-
նելով սիրելի: Միացեալ Նահանգներու
թերթերը մանրամասնութեամբ նկարագրեցին
իշխանին անցնական երկուշիկ, ինչպէս
նաեւ իրեն եղած վերջ ընդունելութիւն-
ները:
Երկու տարի ետքը, աւելի երկար
ճամբորդութեան մը ձեռնարկեց: Սթիւէյն
զուքսին հետ անցաւ Գերմանիայ եւ Լա-
տալիոյ մէջէն, յետոյ գնաց Եգիպտոս եւ
Սուրիա, այցելելու համար Երուսաղէմը:
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Անդլիա վերա-
դառնալէն անմիջապէս ետք, ամէն մարդ
զիւսէր արդէն թէ, նորին արքայական
բարձրութեանը համարեալ էր Ալեքսանդր-
րա իշխանութիւնը, որ Տանիւրբայի թա-
գաւորին անդամակալ աղջիկն էր, ու 1863,
մարտ 10ին արքայական զուգիւն ամուս-
նութիւնը կատարուեցաւ Ուիլմսթրի Է.
Փէրք եկեղեցին մէջ:
Տակաւին շատեց չէ մոտցեալ
այն խոստովան ընդունելութիւնը, որ
կատարուեցաւ մատուցուող ու զեղանի հար-
կը սիրէր ետաժողութիւնը, զոր լրջօրէն
մշակելուն համար կատարելագործուած
երաժիշտ մը եղաւ: Իր աղջիկ՝ գեղեցիկ
էր, եւ իր կին՝ ոչ նուազ գեղեցիկ:
ԻՐ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Տանիւր-
ութեան թիւ մը աւելի էր, երբ իր ամուս-
նութեան տեղի ունեցաւ Կատարեալագէտ
սիրային ամուսնութեան մըն էր, եւ երբ
զեռաւոր իշխանութիւնը Անգլիա հասաւ,
նմանք թիւ տեսնուած խանդավառ եւ
տիեզերական ընդունելութիւն մը եղաւ
իրեն, ընդունելութիւն մը որ Անգլիա
այցելող ամէնէն նշանաւոր օտարականին
անգամ չ'ըլլար:

Իր ԷՏՈՒԸՐՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆԸ. — 1871-ի վեր-
ջերը, իշխանը առաւելեցաւ անգլիա-
ստանի ժամանակներէ մը որ, անոն մը
իր աղաւթումը անյուստի կարծուեցաւ:
Սակայն իշխանը, չնորհիւ իր զօրութեան
կազմուածքին, կրցաւ մահուան վտանգէն
ճողովել: Տակաւին շատեր կը յիշեն
այն օրը, երբ Լոնտոնի փողոցներուն մէջ
հանդիսաւոր կերպով մը կատարուեցան
չնորհալուութեան մաղթանքներ, ի տես
իշխանին, որ նորէն իր ներկայութեամբ
կը հրաւիրէր միլիոնաւոր արտեր:
ԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՒՆ. — Վալտերա-
կան հաստատութիւնը իր հիմնարկութիւնը
զլխաւորաբար կը պարտի իշխանին ջան-
քերուն եւ Prince of Wales Hospital Fund
ապացոյցներէն մէկն է այն անձնուիրու-
թեան, զոր ինք ցոյց տուաւ իր մօրը:
1897-ի Ազամանդէ Յօրենքին օրը, Հան-
րային ուրիշ գործերու մէջ ալ միշտ կա-
րուող դեր մը խաղացած է, նախագահե-
լով կամ ուղղութիւն տալով այլ և այլ
մասնաժողովներու:
Բ. — ԱԼԷՔՍԱՆՏՐԱ ԹԱԳՈՒՅԻ
Ալեքսանդր Թագաւոր, Տանիւր-
բայի Քրիստիան Թ. Թագաւորին երկուս-
տան աղջիկն է: Ծնած է Քրիստիանի մէջ,
1844 թեկտեմբեր մէկին:
ԻՐ ԵՐԱՇԾՏԱՄԱՐ Երկուստարգա-
թեան, Ալեքսանդր Թագաւորին ցոյց
տուած է արդէն մասնաւորապէս եւ ար-
ուեստաբարական ճաշակ մը, որ նկատելա-
տելի դարձուցած է: Մասնաւորաբար

ԻՐ ԵՐԱՇԾՏԱՄԱՐԻՆԸ. — Ամեն
մարդ կը ինչէ ժամանակին Պապաւոր
Քերթաւորին՝ Ալեքսիս Թէնիսիանի՝ այն
տաղը որ ուղղուած է «Մոլ-Թագաւորին
աղջկան, ծովերուն վրայէն»: Ալեքսանդ-
րա իշխանութիւնը շատով ամէնէն անկեղծ
սքանչացուեցաւ առարկայ եղաւ Անգլի-
այի բոլոր զատակարարներուն մէջ: Ուր
իր բարեփոխական հաստատութիւն մը
կատարուէր, ճոն էր նաեւ Կալուսի իշ-
խանութիւնը ձեռքը, այն չնորհալի ձեռքը,
որ միշտ կը կարեւորէր աղքատներուն
իր օգուած զէնքը կը լուսաւորէր ինք-
նորէն անակները, եւ իր ներաշնչակ
ձայնը համակրութեան եւ քաղաքա-
թեան բարեփոխութեան էր:
Արեւստի ու զրաւանութեանը կը քա-
ջալարէր, եւ իր շուրջ կը հաւաքէր այն
լոյտը արեւն ու կինը, որոնք հոգի մը
հանած էին իր հեղինակ, նկարիչ կամ
երաժիշտագէտ: Տաղանդներ երեւան հա-
նելու համար չափազանց արտաեւ էր:
Անգլիա մտնելուն առաջին օրէն սկսելով
իշխանութիւնը երբեք չէ զղացած այն աղ-
քային պաղտութիւնը եւ նախանձը, որ
այնքան սովորաբար կը շրջապատէ օտա-
րական մը, երբ կու գայ մտնել ար-
քայական ընտանիքին մէջ: Իր ամուս-
նին շատ մը ճամբորդութիւններուն ըն-
կերացած է:
ԻՐ ԶԱՄԱՆԵՐԸ. — Ունեցած է վեց
զաւակներ, որոնցմէ երկուքը մեռած են:
Իշխանութիւնը անձնուէր մայր մը եղած է,
հիշաւ Վիթթորիա Թագաւորին պէս, ու ա-
մէն անոնք, որոնք գինքը մտնել կը
ճանչնան, զիտեն թէ իր գեղարուեստա-
կան զբաղումները երբեք պարտաւ մը
չէին ըլլար որ ինք թերահաւոր իր մայրա-
կան պարտաւորութիւններուն մէջ:

ՍԵՂՄԻՐԱՆԸ

Մարդիկ բարեխաղութեան ու կատա-
րելագործութիւնը իրենց յարատեւ ջանքե-
րուն մէջ, շատ անգամներ ուրիշներու
կողմէ կատարուած գիտողութիւններէն է
որ կ'օգուտին ամէնէն աւելի եւ այդ
գիտողութիւնները որոնք անհրաժեշտ են
մարդ էական բարոյական ու մարմնական
ամէն կարգի բարեփոխութեան համար,
կրնան ըլլալ և զղակի կամ անուղղակի
Անուշա մ'այն մարդիկ ամէնէն աւելի ա-
րագ եւ ամէնէն աւելի հոգի կերպով կը
կատարուին գիտական ու բարոյական
սկզբունքներու համաձայն, որոնք զիտեն
անուղղակի գիտողութիւններէն ալ աղ-
գուիլ, անուղղակի աղքատութիւններ-
ըն ալ օգուտ քաղել, եւ անոնք՝ որոնք,
աւելի առաջ երթալով, կ'օգնեն իրենց
պաշտօնները նաեւ ուրիշներու եղած ո
եւ է գիտողութիւնը:
Անհաւանք համար այս ամենաճշմա-
րիտ իրողութիւնը ճշմարտութիւն մըն է
նաեւ համայնքներու համար, քանի որ
այս վերջինը առաջիններու մէջ համա-
խմբուած է և և ինչ որ ճշմարտ է իւ-
րաքանչիւրին համար զատ զատ, ճշմարտ
է նաեւ ամբողջին համար:
Մենք, Հայերս օրինակի համար, ֆի-
զիկական, մտաւորական եւ բարոյական
ամէնախնայական տեսակետներով զար-
գացում եւ կատարելագործում միջոց
ըրած ատենին, ընտանաւոր պէտք է
օգտուինք այն ճիգերէն ալ զորս կ'ընեն
ուրիշ աղքատ պէտք է նկատի առնենք
այն ջանքերը զորս կ'ընեն անոնք, այն զի-
տողութիւնները զորս կ'ընեն ինքզինք-
նուն կամ ուրիշներու, եւ այդ գիտողու-
թիւնները մեղի պաշտօններէն:
Ֆիզիկականին դրըն այդ երեք տե-
սակետներով զարգացումներուն մէջ ա-
հաղի է ընտանաւորաբար եւ կրնայ միջոց
անգամ ըսուիլ որ անանցնէ է միւս երկու-
քին, քանի որ ըսած են թէ առողջ միտք
առողջ մարմնով մէջ կ'ըլլայ — Mens sana
in corpore sano. Մենք համար ինչպէս ո
եւ է համայնքի համար, առողջութիւնը,
ֆիզիկական պարտաւորութիւնը եւ բարեխա-
ղութիւնը անմիջական զարգացում մը
սին, — առողջական բարեփոխութիւն հա-
մար, — ուրիշներու, օտարներու ձեռք ա-
ռած միջոցները չուզենք պաշտօններէն
մեղի:
Վերջին անգամ Ռուսմանիոյ Հանրային
Կրթութեան նախարարութիւնը հրամա-
նագիր մը հրատարակեց սեղմութիւնը զոր-
ծածութեան զէնք, եւ նկատելով թէ այդ
գործիքը հակառողջական է, որովհետեւ
արգելք կ'ըլլայ իրանին ու մարմնին ամ-
բողջութեան արժակ զարգացումին եւ
չնչաւորական գործարարներու աղաւթին
գործելուն, հետեւեալ որոշումներ տուաւ:
Ա. — Պետութեան նախնական, երկ-
րորդական, արհեստական եւ բարձրագոյն
վարժարաններու աշակերտներուն այսու-
հետեւ բացարձակապէս արգիլուած է
սեղմութեան գործածելը:
Բ. — Այդ վարժարաններու դաստիար-
արականներուն եւ աղջկանց մասնաւոր
դաստիարակութեան ընդհանրապէս պաշտօն-
ական պատասխանատու պիտի ըլլան այս որո-
շումը գործադրութեան:
Ռուսմանիոյ կատարելութեան ար-
ւած այս օրոշուած որոշումին ու պատ-
ուէրին մէջ եւ կը կարծեմ թէ կայ նաեւ
զատ մը անոնք համար որոնք թէեւ Ռու-
սմանացի չեն, սակայն զօրազուգութեան ու
նրին իրենք ալ նոյն մոլորութիւնը, ինքզինք-
նին, իրենց կարծեք սեղմութեան ճիգ-
մով մոլորութիւնը վարակուած ըլլաւ:
Առանց մէջ երեք նաեւ մենք ալ, կամ

աւելի ճիշդը, մեր կենքերը, Հայ կենքեր
ալ, եթէ ոչ զաւտագինները, դոնէ անոնք՝
որոնք կը ընտանի աւելի սիվիլիզացի-
զաւորներու մէջ, Պոլսի, Իզմիրի, Սեւանի,
Սամսոնի, քի մը Տրապիզոն եւ այլն: Մեր
կենքերը ու օրիորդներն ալ անհնդ ունին
չափէն աւելի ու ընտանաւորութեան բոլորութեան
հակառակ միջոցներով նեղալու եւ
բարակնալու, ու այդ անհնդ իրականու-
թեան կը միտեն չնորհիւ սեղմութեան:
Հիմա հոս, չորսուրեքի որ Ռուսման-
կան Ռորհուրդն ալ, մեր թագաւորն վար-
ժարաններու աշակերտներուն առող-
ջական խղճալի վիճակը նկատի առնելով
արգիլել անոնց սեղմութեան գործածելը
Ռուսմանիոյ կրթական նախարարութեան
պէս, եւ իր այդ որոշումին գործադրու-
թեան հսկողութիւնը յանձնելու համար
բարեփոխութեան, բայց պիտի ուզէի ուզ-
ղակի աշակերտութիւններու եւ դաստիարա-
կութիւններու ուղղութեան յանձնել Ռու-
սմանիոյ մէջ տրուած որոշումը, որպէսզի
զայն գործադրեն իրենք ալ եթէ կ'ուզեն,
հոգ չէ թէ իրենց համար տրուած չ'ըլլայ
անոնք:
Սեղմութեան լուծական հայեցակէտ-
ներով ինչ միտանք ունենալ ինքն ինք-
նար հիմա պարզել եւ յետոյ պարզելու
ալ պէտք մը չ'էմ տեսնել, որովհետեւ ա-
նոնք որ կը գործածեն զայն գիտեն ան-
շուշտ արդէն թէ ինչ կը զգան սեղմութեան
գործածութեան երբ զայն հանեն, կամ
իտիպաբարձր թոյլ ու հանգիստ նստած
ստանդին երբ սեղմութեան կ'անցնեն իրենց
մէջքին ու կը քաշեն:
Մանաւանդ տակաւին չ'վարժուածնե-
րու, — այսինքն դեռ չ'ըլլած կուրծքե-
րու, — համար կ'երեւակայեմ որ կատար-
եալ չ'ընեն իրենց պէտք մը պէտք է
յաջորդէ այդ սեղմութեան որ ամբողջ թո-
քերու վաճաղակ կը կծկէ կը նեղցնէ եւ
այս ամէնը՝ գեղեցիկագիտական տեսակէ-
տին համար միայն, մեծ հաւանականու-
թեամբ, այս ամէնը՝ ապագայում մի մի-
այն արտաքին պղծակէտ անաւորութեան
մը համար, առանց զիտալու որ շատ
անգամներ, կամ դոնէ յիսուս առ հարկը
կրնան սեղմութեանով աւելի տիեզ եւ քան
իրենց թու առնեն:
Անոր համար եւ կը կարծեմ որ աղէկ
կ'ըլլայ եթէ մեր դաստիարակութիւնը,
ուսեալ կամուսանելու վրայ եղող աշակեր-
տութեանը ու ակիւնները նկատողութեան
տեսին Ռուսմանիոյ կրթական նախարա-
րութեան նոր որոշումը ու քաջութիւնը
ունենան եթէ կարող են այդ բանին, ար-
համարժէք վերաբերուած մը ցոյց տալու
սեղմութեան նկատմամբ:
Բ. ՇԱՀՊԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԷՏՈՒԸՐՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ
ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ
ԹԱԳԱՒՈՐԹԵԱՆ ՀԱՆԳԵՐՆԵՐԸ
ԹԱԳԱՒՈՐԹԵԱՆ ԶՈՐԴ ԼՈՏՏՈՒՄ ՄԵՋ
ՕՏԱՐ ԵՆՈՒՆԵՐԸ ԼՈՏՏՈՒՄ ՄԵՋ
Երկուսն հեռադիւրներու բաժին մէջ
արդէն հաղորդեցին թէ Անգլիոյ Էտուրտ
Թագաւորը ծանրապէս հիւանդ է, թէ իր
վրայ բժշկական գործողութիւն կատար-
ուեցան, թէ թագաւորութեան հանգէս-
ները ըստական կարեւոր ատենուան մը
համար յետաձգուած են եւ թէ օտար
պատուիրակութիւնները արդէն կը մեկնին
Հանտին: Այս ատենուան թղթատարով
մայրաքաղաքը ժամանած ինչնաւական
թերթերէն կը հասցնուի թէ, թագաւորին
այս հիւանդութիւնը բոլորովին յանկար-
ծալիս լայն մը չէ եւ թէ նոյն իսկ
բժշկական գործողութիւնը արդէն անհրաժեշտ
նկատուած էր իր տկարութեան առաջին
օրէն, միայն թէ բժշկական կողմէ այն-
քան լուրջ նկատուելով թագաւորութեան
հանգէտներէն վերջին յետաձգուած էր:
Այս մասին հետեւեալ հեռադիւրը կը հա-
ղորդուի. —
ՀինՏին, 23 յունիս. — Ձեռն դադրել այն

(*) Այս կէտին պիտի ուղէի հրաւիրեն մեր արդի գորղնեւուն ուշադրութիւնը մեր անձնական շատ կարճ փորձառութիւնաբնի խի ծանօթ ենք անակ կտոր ներու, որոնք մէջ կը տակակ գիտական ճշդութիւնը, որոնն ինչո՞վ կ'արարարանալ գորղութիւնը այդ հրաշակերտներուն, գէրգրականապէս բացատրիկ արժէք մը ունենային . . .

ԳՐԱԾԱԾՈՒՆ ԷՆԿԵՐՈՋԵԱՆ Ի ՊԵՐՔԻ
ԳՐԵՏԻ ԼԻՕՆԷ
ԸՆԿԵՐՈՋԻՆԸ ՃՆԵՐՊԱՅՈՒՄԻ ԱԿՏԱՆ
ՆԵՐՈՒՄԸ ԳՈՐԾԱՅԻՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՈՒԹԻՒՆ
ԹՈՒՐԴԻՈՅ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԿԱՆԱԼԻՈՒԹՅՈՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆԱԽԱՐԱՍ. ՃԵՐՈՒՄԻԱՆ. ԵՐԵՎԱՆ 1977

